

Veritatis gaudium i obnova crkvenih (sve)učilišta

ŠIMO ŠOKČEVIĆ

Apostolska konstitucija pape Franje *Veritatis gaudium* o crkvenim (sve)učilištima i fakultetima, objavljena 29. siječnja 2018. godine, već u naslovu (»*Veritatis gaudium*« – »Radost istine«) sažima bit katoličke akademske tradicije, koja se sastoji u tomu da je istina ukorijenjena u Bogu, te traganje za istinom proizlazi iz ljudske želje da se Boga što bolje upozna, Boga koji je jedini izvor istinske radosti za čovjeka.¹ Općenito, možemo reći da tim dokumentom Papa na tragu Drugoga vaticanskoga sabora želi premostiti rascjep koji postoji između teologije i pastoralna, vjere i života. Pritom, dakako, posebnu ulogu imaju crkvena (sve)učilišta i to primarno u oblikovanju »kreativnih apologeta« koji mogu pomoći ljudima da uvide da se odgovori na njihove najdublje čežnje ne nalaze u »apstraktnoj ideji«, nego u konkretnoj osobi Isusa Krista.²

Tom konstitucijom Papa želi obnoviti ulogu crkvenih (sve)učilišta u današnjem svijetu te naglasiti važnost teološkoga i filozofskoga istraživanja unutar kulture koja se mijenja i kao takva predstavlja velik izazov za Crkvu i društvo. A taj promijenjeni društveno-kulturni horizont karakterizira antropološka kriza koja uključuje zanemarivanje svetosti života, genetske manipulacije, rehabilitaciju ksenofobije, rasizma, ekonomiju i financije (koje upravljaju politikom, umjesto da politika upravlja njima) koje su usmjerene samo i isključivo na akumulaciju novca, što dovodi do ozbiljnih gospodarskih, ekoloških i migracijskih kriza te ratova. Svi ti izazovi zahtijevaju hrabrost, ali i mudrost da bi se što uspješnije moglo djelovati u ovom povijesnom trenutku, a o čemu je Papa u duhu misionarske ideje Crkve prethodno govorio i u apostolskoj pobudnici *Evangelii gaudium*, a dijelom i u enciklici *Laudato si'*.

Stoga je konstitucija *Veritatis Gaudium* poziv na buđenje katoličkim (sve)učilištima. Njome Papa želi podsjetiti da još uvijek nemamo kulturu koja je sposobna oduprijeti se »grijesima struktura« o kojima govori Ivan Pavao II. u *Sollicitudo Rei Socialis*. Drugim riječima, nedostaju obrazovani ljudi koji su u stanju ponuditi neke nove putove. Zato Papa poziva na promjenu paradigme, svojevrsnu »kulturnu revoluciju« koja je jedina sposobna promijeniti tijek stvari.³ Rađanje te nove paradigme važna je zadaća koja se stavlja napose pred crkvena (sve)učilišta. Tim

¹ Usp. FRANJO, *Veritatis Gaudium. On Ecclesiastical Universities and Faculties*, Vatican, 2018., br. 1.

² *Isto*

³ *Isto*, br. 3.

više jer postoji opasnost da crkvene (sve)učilišne institucije, u duhu današnjega vremena, svoju misiju shvate isključivo u smislu savjetodavnoga rada, tj. da ne žele nikoga *uznemiravati* težinom evanđeoske istine, ozbiljnim idejama i znanstveno-istraživačkim projektima važnima za budućnost. Također te institucije ne smiju se ograničiti samo na prijenos znanja, vještina i iskustava, nego one trebaju biti »paradigme misli i djelovanja« korisne za navještaj (evanđelja) u svijetu koji je označen antropološkom krizom, ali i etičkim te religijskim pluralizmom.⁴

Analizom konstitucije u cjelini primjetno je da je njezina struktura uobičajena za takve dokumente, u kojima se u preambuli navode motivi za pisanje, a potom aspekti pravne i tehničke prirode.⁵ Možemo reći da se dokument bavi pitanjima koja su sržna za akademsku zajednicu, a to su pitanja vezana za profil nastavnika⁶ koji mogu predavati na crkvenim fakultetima i učilištima, bavi se pitanjem studenata, nenastavnoga osoblja, strateškim planiranjem, studentskim programima, zatim pitanjem crkvenih instituta koji su pozvani, kako stoji, da »pažljivo pomiruju znanstvena istraživanja s pastoralnim potrebama Božjega naroda«. ⁷ Osim toga tekst konstitucije dotiče i pitanje akademskih stupnjeva, didaktike, pitanje knjižnica, informatičke, audiovizualne opreme obrazovnih institucija te se bavi i drugim elementima koji čine tehničku sastavnicu (sve)učilišta XXI. stoljeća.

Ovdje bismo posebno izdvojili Papin poziv na *transdisciplinarnost*, koju Papa u konstituciji stavlja ispred pojma *interdisciplinarnosti*. Francuski filozof Capelle-Dumont ističe da *transdisciplinarnost* uključuje povezivanje stvari i implicira da su sve znanstvene discipline uzdignute transcendentnim dinamizmom koji ih transformira. Interdisciplinarnost je svakako važna i to je unatrag nekoliko desetljeća jedan od imperativa o kojem se govori u akademskom diskursu. S druge je strane transdisciplinarnost pojam koji je potpuno iščezao u sveučilišnim raspravama, posebno kad su u pitanju sekularna sveučilišta. Danas uslijed uske specijalizacije upravo nedostaje *transdisciplinarnost*, tj. ideja da su sve znanosti međusobno povezane u jednom znanju koje je božansko.⁸

⁴ *Isto*, br. 5.

⁵ *Veritatis gaudium* ne bavi se izravno katoličkim sveučilištima jer se njima bavi apostolska konstitucija *Ex corde Ecclesiae* niti se bavi bogoslovnim sjemeništima, koja imaju svoje vlastite kanonske propise.

⁶ Kada je u pitanju profil nastavnika, zanimljiv je jedan općenit osvrt pape Franje na teologe i filozofe koji predaju na crkvenim učilištima. On ističe da teolog koji je »potpuno zadovoljan sa svojom savršenom mišlju jest zapravo osrednji teolog«. Dobar teolog i filozof zapravo je otvorenoga uma u svome mišljenju i uvijek je otvoren prema onome što Bog nudi i prema istini koja se uvijek razvija. *Isto*, br. 3.

⁷ *Isto*, br. 37.

⁸ *Isto*, br. 4.

Uzevši u obzir sve važne teme i izazove koje Papa spominje u preambuli dokumenta, Kongregacija za katolički odgoj organizirala je 3. i 4. svibnja 2018. godine u Rimu znanstveno-stručnu konferenciju kako bi predstavnicima crkvenih (sve)učilišta iz cijeloga svijeta pojasnila bitne naglaske toga dokumenta i iznijela ključne novine koje on donosi. Tako je kardinal Giuseppe Versaldi, prefekt Kongregacije za katolički odgoj, prikazao povijesni hod koji je doveo do nastanka te konstitucije, a odnosi se prije svega na brojne dokumente koji su joj prethodili i koji su se u nju ugradili (*Optatam Totius, Gravissimum Educationis, Sapientia Christiana* i dr.). Ta konstitucija pred crkvena (sve)učilišta stavlja vrlo snažne epistemološke izazove, a koje je apostrofirao mons. Piero Coda, dekan Sveučilišnoga instituta (*Istituto Universitario*) Sophia i član Međunarodne teološke komisije, koji je povukao zanimljivu paralelu u promišljanjima pape Franje i poznatoga francuskoga sociologa Edgara Morina koji naglašava da mi danas trebamo iznova promišljati naš način organiziranja znanja da bi se mogli nositi sa svijetom koji je iznimno složen, koji se rapidno i nepredvidljivo mijenja.

U tom smislu konstitucija analizira i neke novine kada su u pitanju suvremene obrazovne institucije, a o jednoj od njih – *učenju na daljinu* – govorio je tajnik Kongregacije za katolički odgoj mons. Angelo Vincenzo Zani. On je istaknuo da je takav oblik učenja moguć ako to red studija, koji je odobrila Kongregacija za katolički odgoj, predviđa te ako određuje uvjete. Takav oblik učenja velik je izazov za crkvena (sve)učilišta s obzirom na to da postoje brojni argumenti, ali i protuargumenti kada je u pitanju njegova provedba. On zahtijeva posebnu pripravu nastavnika, organizaciju ispita i drugih pitanja koja se tiču, prije svega, nastavnoga procesa.

Osim toga konstitucija predviđa i određene regulative koje se odnose na migrante i izbjeglice te zahtijeva od crkvenih institucija da se u tom smislu ostvare procedure da bi migranti i izbjeglice mogli dobiti traženu dokumentaciju koja je potrebna za pristup crkvenim (sve)učilištima. O tome je govorio p. Friedrich Bechina naglasivši nekoliko važnih kriterija koji se pritom trebaju uzeti u obzir, a to su, prije svega, zdrav razum, pravednost, jednakost, profesionalnost i transparentnost. Nadalje na istom skupu rektor Papinskoga salezijanskog sveučilišta Mauro Mantovani na tragu konstitucije naglasio je važnost sinergije, međusobnoga povezivanja i udruživanja crkvenih učilišta i fakulteta u smislu razmjene studenata i profesora i što kvalitetnijega znanstveno-istraživačkoga rada. O kvaliteti toga rada od 2007. godine brine Agencija Svete Stolice za vrjednovanje i promociju kvalitete crkvenih sveučilišta i fakulteta (AVEPRO). Njzin je predsjednik p. Franco Imoda naglasio da Agencija već sada svoje evaluacijske kriterije intenzivno prilagođava konstituciji te da će se tomu u budućnosti svakako morati prilagoditi i crkvena (sve)učilišta u svojim

strateškim planiranjima.⁹ Vjerujemo da će prilagođavanje tim kriterijima doprinijeti još boljem i kvalitetnijem znanstveno-nastavnom radu te studiranju na našim crkvenim (sve)učilištima.

---

⁹ AVEPRO je osnovao papa Benedikt XVI. 2007. godine, a 2014. godine AVEPRO je postala članica udruženja ENQA (*European Association for Quality Assurance in Higher Education*).